

Budapest.

5. szám.

1893. február 4.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

A Népnevelők Budapesti Egyesületének tulajdona s

A HAZAI TANÍTÓK ORSZ. BIZOTTSÁGÁNAK HIVATALOS KÖZLÖNYE

XXVIII. évfolyam.

FELELŐS SZERKESZTŐ

KONCSEK LAJOS.

KIADÓ:

HEISLER J.

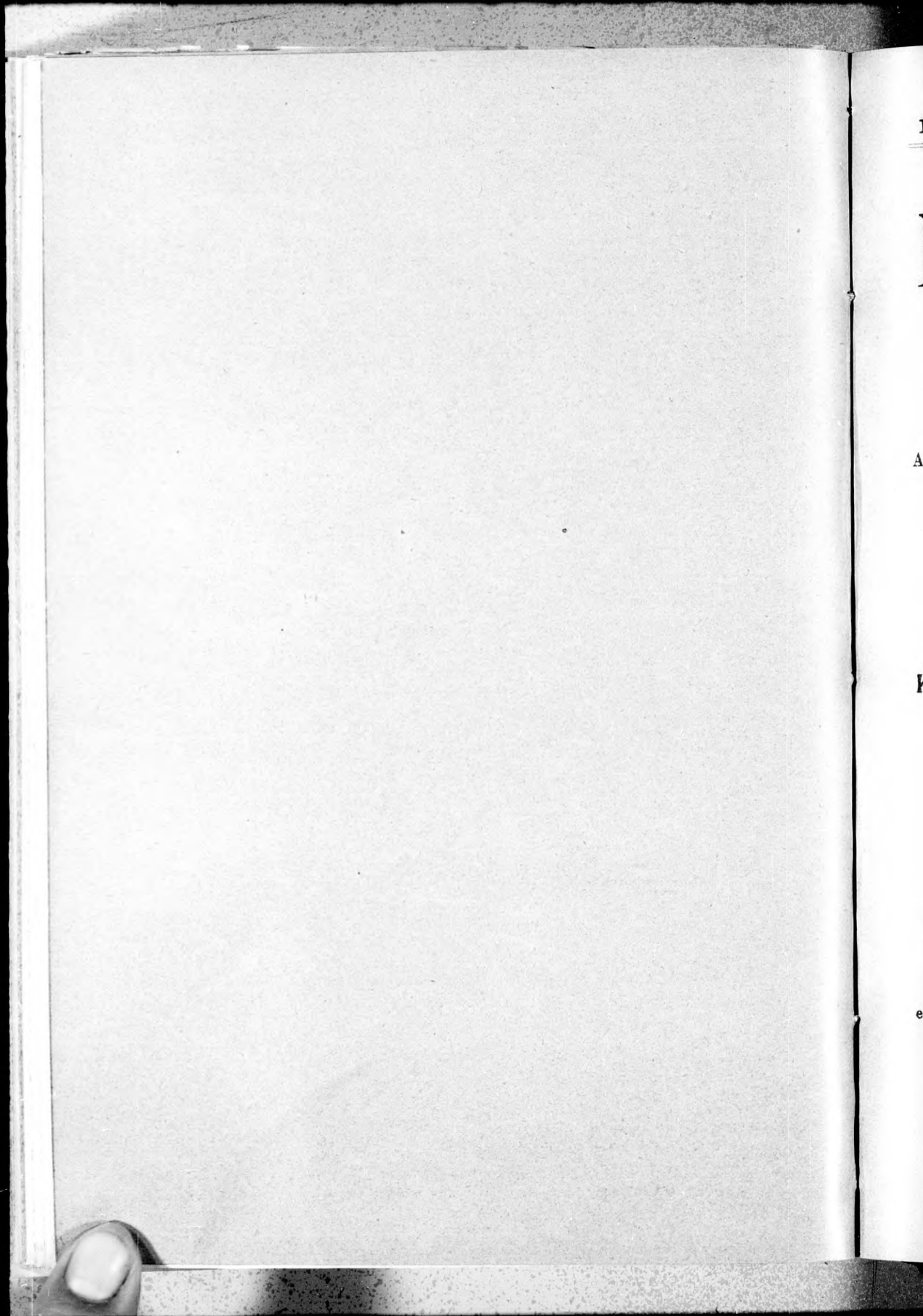
Megjelenik minden szombaton.

Előfizetési ára: egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

A lap szellemi részét illető közlemények a szerkesztőhöz
(lakik: **Budapest, II. ker. Csalogány-utca 34. szám**);
előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz **HEISLER J.**, kő- és
könyvnyomdatulajdonoshoz, (Budapest, várkert-rakpart 1. sz. alá) küldendő.

BUDAPEST, 1893.

HEISLER J., kő- és könyvnyomdatulajdonos kiadása.

NÉPNEVELŐK LAPJA

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY.

Felelős szerkesztő: **KONCSEK LAJOS.**

Laptulajdonos:	Kiadó:
A „Népnevelők Budapesti Egyesülete“.	HEISLER J. II. ker. várkert-rakpart 1. sz.
Megjelenik e lap minden szombaton.	A lap szerelmi részét illető közlemények a szerkesztőhöz:
Előfizetési ára:	Budapest II. Csalogány-utca 34. sz.,
Egész évre . . . . . 4 frt.	előfizetési pénzek, reklamációk és hirdetések a kiadóhoz:
Fél évre . . . . . 2 „	Heisler J., kő- és könyvnyomdatulajdonoshoz
Negyed évre . . . . . 1 „	(II. ker., várkert-rakpart 1. sz. alá) küldendő.
Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronként 10 krral számítatnak.	
— Kéziratok nem küldetnek vissza. —	

TARTALOM: Báró Eötvös József emlékezete. Castor — Felhívás Magyarország néptanítóihoz. Lakits V. és Koncsek L. — A jövő zenéje. Minké Béla. — Egyhuzamban tanítunk-e, avagy megszakítással? Bereczky Lajos. — Tárca. Hogy lettem én nevezetes ember. — A tanítói fizetések rendezéséhez. Kondor. — Egyesületi élet. Eötvös Mihály. — Könyvismertetés. Volák Lajos. — Irodalom. — Vegyesek. — Szerkesztői üzenetek.

Br. Eötvös József emlékezete.

Negyedszázada épen, hogy a népoktatási törvényt a magyar törvényhozó testület könyveibe igtatta. Huszonöt év mult el azóta, hogy hazánk újraébredésének nagy korszakában ez a nevezetes és emlékezetes fordulópont bekövetkezett, utat és irányt jelölve arra nézve, hogy miként, mely módok és eszközök útján értékesítsük törekvéseinket a hazajólletének emelése, a magyar társadalomnak erőssé, nagygyá és művelté tétele érdekében.

A ki ez emlékezetes törvényt lelke nagyságával, szelleme varázseréjével megalkotta és jogerőre emelni segítette; a ki apostolként hirdetett igéivel fényt és világosságot terjesztett szerte e hazában; a ki már 25 évvel ezelőtt nagy és nemes lelkének egész odaadásával a tanítói állás emelésén és biztosításán fáradozott: a magyar tanítótság legnemesebb, legigazabb barátjának: br. Eötvös Józsefnek ma már csak emlékét ünnepelhetjük.

Az ercsii temető szentelt földje takarja a halhatatlan szellem földi maradványait, míg nagy lelke és feledhetetlen emlékezete közöttünk él csodás alkotásaiban és mindannyiunk szívében, a soha nem muló kegyelet méltó lerovására serkentvén bennünket halála évfordulójának mai ünnepén.

A magyar tanítósnak valóban a legszentebb kegyeleti ünnepe február hó 2-ika. Szenteljük meg hát e napot mindannyian a nagy szellem dicső emlékezetéhez méltóan; szentelje meg kiki a szívében, lelkében s egész viselkedésében! Ne legyen egyetlen magyar tanító se széles e hazában, ki e napon az Ő nagy emlékének egy kegyeletteljes gondolatot, az Ő dicső alkotásainak egy hátatelles dobbanást ne szentelne szívében!

A magyar tanítószáz 25 esztendő óta várja, reményli helyzetének jobbrafordulását, s tűri néma megadással sorsának nyomasztó terheit. A munkájához fűzött várakozásokat, s az attól várható követelményeket az előrehaladott kor igényei meghatározták. A tanító nagyot emelkedett műveltségben, képzettségben, az idők folyamán a társadalom leghasznosabb tényezőjévé küzdötte fel magát, — de a helyzete, tekintélye és anyagi ellátása az maradt a régi, megalázó, alig valamivel kedvezőbb annál, minő az 1868-iki törvény megalkotása előtti időben volt.

Huszonöt év mult el azóta, mióta dicső emlékezetű Eötvösünk a tanító munkáját nagyrabecsülve, őt elhagyatottságából felemelni, s hivatásához méltó ellátásba helyezni igyekezett. Munkája alapvető munka volt, hivatva arra, hogy irányt jelöljön az örökbe lépők részére a nemzet napszámosainak anyagi gondjaiktól való emberséges felmentésére.

És hogy van mégis, hogy a nagy szellem e nemes terve még mind máig nem sikerült, s nemzetnevelő munkásságáért a tanítót a társadalom még mind máig nyomorban hagyja szynylódni?

A keserűség érzete önti el keblünket a mai szent napon, midőn a legdicsőbb tanítóbarát emlékének áldozunk. Oh, de e keserűség között megőriztünk a szent érzelmekből is egy fohásznit; ezt teszszük le hálatalten, s a jövőbe vetett rendíthetetlen bizalommal igaz kegyeletünk mai oltárára.

Castor.

Felhívás Magyarország néptanítóihoz.

A magyarországi tisztviselők, tanárok és tanítók anyagi helyzetének javítása érdekében országszerte nagy mozgalom indult meg. Egymást érik a gyűlések, a petíciók s majdnem mindenütt nagyfokú elkeseredés tapasztalható. Mi néptanítók kezdtük meg a mozgalmat, nem most, nem is a legközelebb mult években, hanem már két évtizeddel ezelőtt: mert mi éreztük és érezzük legjobban az élet terhét s tapasztaljuk, hogy velünk, anyagi helyzetünkkel — legtöbb helyen — sem a községek, sem a hitfelekezetek nem törődnek. A legmostohábban bánik velünk az állam kormánya is. Elviselhetetlenné vált anyagi helyzetünk javítása érdekében sokat tanácskoztunk egyesületi, tantestületi, sőt egyetemes gyűléseinken is; feltártuk sebeinket szaklapjainkban, nem ritkán a napisajtóban is. Siker teddigelé — fájdalom — nem arathattunk.

A tanítói nyugdíj-kérdés már meg van oldva; törvény alkotott 1891-ben, mely az előbbihez képest némi javujást is mutat; de nem lehetünk azzal sem megelégedve, főképp öregebb kartársaink nem. Várnunk, reménykednünk kell ismét, legalább 10 évig, hogy akkor talán inkább fogja méltányolni a törvényhozói testület a nemzetnevelő néptanítók munkáját és érdemeit.

Jelenleg a községi és hitfelekezeti tanítók és tanítónők fizetéseinek rendezéséről szóló törvényjavaslat foglalkoztat, mondhatnók: nyugtalanít bennünket.

Már az 1890-ben tartott IV. egyetemes tanítógyűlésen tárgyaltuk e kérdést. Azóta a „Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága“ vette kezébe az ügyet s bőven kifejtett emlékiratban kérte

a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, valamint a magas képviselőházat is, a néptanítókról leendő méltányosabb gondoskodásra. Az erre vonatkozó törvényjavaslatnak majdnem minden egyes szakaszára nézve kifejtette s meggyőző érvekkel indokolta a hazai tanítószáz kérelmét s a fizetések minimumát 600 forintban kérte törvényhozásilag megállapítani.

A képviselőház közoktatási bizottsága már tárgyalta a törvényjavaslatot s vele kapcsolatban a tanítóknak az országgyűléshez intézett folyamodványait is. Keserűen kellett tapasztalnunk, hogy a tisztelt bizottság mostohán, mondhatni kegyetlenül bánt el velünk. Ugyyszólván semmit sem vett figyelembe ép oly méltányos, mint igazságos és jogos kérelmeinkből. A tanítók fizetésének minimumát 300 forintban javasolja megállapítani, a mennyiben már az 1868-ban alkotott népoktatási törvény is megállapította azt. Tehát 25 év múlva is egy lépéssel sem tartja előbbre viendőnek a néptanítók ügyét s javítandónak azok anyagi helyzetét.

Nem veszik figyelembe, hogy a most érvényben levő törvénynek ezeltől 25 évvel történt megalkotása óta mennyire változtak Magyarországon a megélhetési viszonyok s mennyivel több igényt támasztanak jelenleg a néptanítók működéséhez, mint akkor! Legalább négy közép-tanodai osztály elvégzése kívánatik most attól, ki a tanítóképző-intézetbe akar felvétetni s a képezdei tanfolyam is kettőről négyre emeltett. A tanítói fizetést azonban hagyják a régi száználmas összegben. Még arra sem tartják a néptanítót érdemesnek, hogy annyi fizetése legyen, mint a mennyit a hivatalnokoknak biztosít a törvény.

Nem egyedül a fizetés csekélyisége, nem csupán a megélhetés nyomorúságos volta az, a mi bennünket keserít, hanem a népnevelői, néptanítói állásnak kicsinylése, melyet még az állam kormánya is tanúsít az által, hogy a cselédek, szolgák fizetésével egyenlősíti a néptanítók fizetését, sőt még azon is alul hagyja; oly csekély az, hogy e miatt a tanítókat még a rangosztályba sem lehet besorozni. Meggyalázása ez a tanítói állásnak, melyről pedig azt mondotta Kossuth, hogy „nyomában virány kél“; Jókai pedig „Magyarország újból való meghódítását a néptanítóktól várja“. Ha ilyen fontos missiót teljesít a magyar néptanító, miért nem becsülik érdeme szerint azok, a kik első sorban vannak hivatva arra, hogy becsüljék, hogy anyagi helyzetén is segítsenek. Magyarország ezredéves fennállásának megünneplése a néptanítókat régi száználmas helyzetükben találja.

Mi lesz ebből, ha így bánnak velünk, a nemzet reményeinek nevelőivel? Általános lehangoltság, tespedés a tanítói munkásságban és elkeseredés. Okvetlenül be fog következni a tanító-hiány, mit a képzőintézetek már most is tapasztalnak. Félő, hogy a nyomorúságra, örökös tengődésre kárhoztatott „népnevelő“ a szocialisták, anarchisták táborához szegődik s annak a kárhoztatandó eszmének lesz apostolává. Isten óvja meg ettől a magyar hazát és nemzetet!

Szeretett Pályatársaink!

Ha soha nem értett volna is egyet e haza tanítószáz, most tömörülnie kell s egyetértő szent akarattal, buzgósággal és lelkesedéssel fogni a munkához minden tanítónak, hogy az ismeretes javaslat jelen alakjában törvény nyé ne váljék. A mint lelkiösmeretes

buzgósággal iparkodtunk eddig és törekszünk jövőben is teljesíteni szeretett hazánk iránt tartozó honfíúi kötelességeinket az iskola falain belül, ép úgy kötelességünk arról is gondoskodni, hogy a tanítói hivatal ne sülyedjen még a szolgai állásnál is alább.

Türtünk, szenvedtünk a jobb jövő reményében 25 éven át; a mi türelmünk azonban eddigelé nem termett rózsát, s ha ölbetett kézzel várjuk a történeendőket, a néptanítói állás még sokáig olyan lesz, „melyen ember és marhasereg gázol“. Ennek meggátlása céljából szálljon sikra minden néptanító, tegye meg kötelességét magáért, társaiért. Ne legyen országgyűlési képviselő, a kit választókerületének tanítói fel nem keresnének szóval és írásban, arra kérvén, hogy a tanítói fizetések rendezése tárgyában a képviselőház elé terjesztendő törvényjavaslatot jelen alakjában el ne fogadja; hanem emelje fel szavát a hazai tanítóknak a képviselőházhoz benyújtott folyamodványai érdekében s követelje: hogy a fizetési minimum — az iskola jellegére való tekintet nélkül — tisztességes lakáson vagy megfelelő lakbéren felül, 600 forintban állapíttassék meg; az ötödéves pótlék is minden tanítónak — végleges alkalmaztatása napjától számított 5—5 évenként — megadassék; bármi más czimen eddig élvezett pótlék az ötödéves korpótlékba be ne számítassék; törekedjék arra, hogy a tanítói fizetésbe a földbirtok tiszta „jövedelme“ helyett a földbirtok pénzbeli értékének törvényes kamatai számíttassanak be; szüntessék meg a terménybeli járandóság, mint tanítói fizetés; ez csak készpénzből, a földérték törvényes kamatából és tüzelőanyag-járandóságból álljon. Kívánjuk továbbá, hogy az önállólag ésszemélyes felelősség mellett vezetett osztályok rendes tanítóval töltsenek be; a segédtanítók fizetése — természetben kiszolgáltatható lakáson avagy lakbéren felül — 400 forintban állapíttassék meg; a hol a tanítók kántori, hitoktatói, ismétlő iskolai teendőket is végeznek, azért kölcsönösen megállapított külön díjazásban részesüljenek.

Ezek a tanítóság főbb óhajtásai, miket törvényerőre kíván emelni. Nem oly igények ezek, a melyek némi áldozattal kielégíthetők nem volnának. Bizonyára minden képviselő, a hazának minden igaz polgára be fogja látni, hogy a néptanítók anyagi helyzetének javítására hozott áldozat a nemzet zöme művelődését teszi erőteljesebbé. Az erőteljesebb népművelődés nyomán terem a nemzet igazi vagyonosodása. A nemzetélet körében tudatlanság és vagyonosság: egymást kizáró két fogalom. A nemzetzöm művelődése érdekében hozott minden fillérnyi áldozat egy-egy csíra, mely gyökeret ver, szárba megy s százszoros magot hozó „arany“-kalászt hajt.

Testvéri szeretettel fordulunk azért minden pályatársunkhoz, az állami, községi és felekezeti iskolákban működőkhöz egyaránt: tartsanak közös értekezleteket, foglalják írásba a hazai tanítóság jogos és mindenek fölött méltányos kérelmét, adják azt át — a mennyire lehetséges — személyesen országgyűlési képviselőiknek és nyerjék meg,

hogy igaz ügyünknek lelkes szószólója legyen majd a törvényhozó testületben.

Még nem késő, hogy a tanítóegyesületek és testületek — a kik eddig nem tették — az országgyűléshez is folyamodjanak. A kik abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy már jelenleg is nagyobb fizetést élveznek a kért minimumnál, szintén szálljanak sikra kartársainkért, a kiknek helyzete elviselhetetlen s szégyene hazai állapotainknak. A fő- és székváros lelkes tanítóságának példáját kövessék ebben vidéki kartársaink is. Ha serények, kitartók leszünk a munkában és egyetértünk, a kívánt győzelem el nem maradhat. Ugy engedje a magyarok jóságos Istene!

Kartársi és hazafiui üdvözlettel vagyunk
Budapesten, 1893. január 28.

A „Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága» nevében:

Koncsek Lajos
titkár.

Lakits Vendel,
elnök.

A jövő zenéje.

Mióta a „Népn. Lapjá“-nak olvasója vagyok, soha abban naivabb*) cikkek nem olvastam, mint azok, melyek legutóbbi két számában az egyhuzamban való tanítás mellett lándzsát törtek. Egyetlenegy komoly számba menő érv nincs bennök. A mit íróik érveknek gondolnak és ilyen számban sorolnak elő: nem egyebek szavakkal való dobálódzásnál. Nagyszerű tantervek, rendkívül változatos órarendek, nagyszabásu egészségügyi felfedezések és az igazsággal homlokegyenest ellenkező állítások: támogatói lehetnek, vélekedésük szerint, az egyhuzamban való tanításnak. Biz ezek az állítások sem az ügyet, sem őket magukat, véleményeikkel egyetemben, nem támogatják, hanem — cserben hagyják.

Ki bizonyította be eddig azt, hogy a csak délelőtti oktatás gátlására lesz a gyermekbetegségeknek? Hogy ez által kevesebb lesz a felhevülése és lehülése a gyermekeknek? Miért lesz kevesebb? Talán azért, mert egész délután otthon a gyermekeket a szülők zárt szobában tartják, nehogy a kiszaladgálások által fölhevüljön, meg lehüljön? Azután persze a gyermek, ha mégis elhagyná otthonát: utjában, játékában, egyik-másik talán kószálásában is a kellő felügyelet alatt lesz, nehogy lehüljön, fölhevüljön stb. stb.? Így lesz ez okvetlenül... nemde? Ah! dehogyan lesz így! Másképp lesz! Lesznek pavillonszerű iskola-épületek, gyermekparkok, gyermek-korcsolyapályák, használatra kiosztott ingyen korcsolyák, a korcsolyázás közben előforduló felhevüléseknek és lehüléseknek majd feltalálható fékezői stb. stb. Aztán — nehogy kifeledjem — tantárgy kiküszöbölés, tanóra csökkentés, nagyszabásu, gyakori kirándulások és még — a szabad délutánokon a szülőknek, kivált a tanítóknak a gyermekeikkel való üdvös foglalkozása és még — a jövedelem külön-

*) Hogy cikkíró — ki tudomás szerint — a megszakítással való tanításnak híve, e jelzőt használja, az érthető; nem hiszszük azonban, hogy e nézetben mások is osztoznának. Az állítások közül is csak azok az igazak, melyek mindenki előtt igazak. Szerk.

büzöségének, ennek a „rákfene“-nek kiirtása és ezzel az irigykedésnek, egyenetlenkedésnek gyökeres kiirtása, nos még... de minék folytatni tovább; elég az eléghez, hogy így van kigondolva, hát így kell lenni, egy napról a másra, vagy egy évről a másra. Mily gyönyörűség lesz családi életed, oh nép! Hogy fognak a csemeték a parkokban, a rokkant bácsik felügyelete mellett játszodozni annak idején és külön felügyelet alatt korcsoyázni annak idején és piros-pozsgásodni annak idején mindezeknek általa. Lelki szemeim látnak téged, szép jövő a — jövő században és sajnállak téged, oh tenta, mivelhogy hasztalanul vagy fogyasztva, mert az eszméből, a miért most pazarolnak téged, egyhamar nem lesz semmi. Hát ugyan: van-e egy komolyan gondolkozó fő, a mely fölteszi, hogy mindazon körülmények, melyek alkalmasak arra, hogy az egyhuzamban való tanítás eszméje testté váljék, rövid idő alatt bekövetkezzenek? Hát kié a népiskola? Nem a népé? Hetven-nyolczvan százaléka tanulóinknak nem azon családokból kerül-e ki, melyekre nézve a gyermeknek egész délutánokon való szabad ideje csapásként nehezűtne, nem azért, mert nem szeretnének és nem akarnának gyermeikkel foglalkozni, hanem azért, mert életfoglalkozásuk elvonja őket a szülői gyönyöröknek ilyenképpen való élvezhetésétől? Aztán van ma s remélhető, hogy leend egy-két év múlva hely, hol kellő felügyelet mellett testi és lelki épségük javára elhelyezhetők volnának? Hol van? — erre tessék felelni. Mikor lesz? — erre tessék gondolni. És ezeknek utána belenyugodni abba, hogy az egész nemes felhevülés — lehűléssé váland, levén, már a fenti ok miatt is, ez idő szerint, az egyhuzamban való tanítás fölötti vita meddő. Aztán azok a paedagogiai okok. Én istenem, milyenek azok, mennyire döntők! Vannak felesleges tárgyak tanítva? Sok az óraszám, mert több a kelleténél a tananyag? Igen vagy nem? Ha igen: akkor akár lesz egy huzamban való tanítás, akár nem: a felesleges tantárgyakat és tulságos tananyagot mindenáron ki kell irtani a tanítás keretéből. Ezt meg kellett volna már tenni régen. Ezt a tanítás és tanügy érdeke mellett a józan ész is így követeli. Ha nincs fölösleges tantárgy és tananyag — pedig van — akkor pedig kár erre a szót vesztegetni. Tessék erre czáfolatot mondani.

Órarendet lehet csinálni művészien, lehet fölségesen hangoztatni azt, a mit minden első éves tképző intézeti hallgatónak tudni kell, hogy mely tárgyak, mely órákban tanítandók; de tessék annak a művészetnek megcselekedni azt, hogy bármely beosztás mellett 3—4—5 órán át egyhuzamban ülve és tanulva ne fáradjon ki a test és lélek, legyen oly éber és fogékony az utolsó 3—4—5-ik órában is, mint akkor, ha közben egy-két órát pihen. Hát mi meglett emberek miért szakítjuk meg ülve teljesített és gondolkozással járó munkáinkat a végre, hogy mozgással üdítsük magunkat? És az írás, rajzolás mióta oly roppant szórakoztató, gondolkozást nem igénylő dolog, melyet a test és szellem felüdítésére használhatnánk? Hiszen az írás kérdése Európaszerte foglalkoztatta csak nem rég az embereket s napirenden van ma is nálunk, mint gyermek-egészségügyi kérdés. A rajz talán a testet egyenesíti, a szemet javítja és az észet pihenni hagyja? Még megérjük, hogy ilyenféle felfedezéseket tesznek.

A tanítók erkölcsi tekintélye, összetartása, egyetértése, képessége: oh mi szép dolgok! De a tisztességes, becsületes tanítónak az ismétlődő

óra-adás soha tekintélyét nem rontotta, nem kisebbítette. A ki pedig lelkiismeretlen, visszaél: annak lesz alkalma azután is másban és másként visszaélni.

Minke Béla.

(Vége következik.)

Egyhuzamban tanítsunk-e, vagy megszakítással?

Jóllehet nem vagyok fő- és székvárosi tanító, de tanító vagyok s mint ilyenek, legyen szabad nekem is a felvetett eszméhez hozzászólanom.

A fő- és székvárosi társadalmi és életviszonyokkal nem vagyok ismerős s mint ilyen szívesen elhiszem, hogy az egyhuzamban való tanítás Budapesten — de csak talán — többé-kevésbé beválk, de hogy általánosan a jelenleginél jobban beváljk — „bárhol is“ — azt nem vagyok hajlandó elhinni.

Elmondom: miért?

Eltekintve az ujdonság ingerétől, mellette harczol először: az a vélelem, hogy a gyermeknek nem kell annyit járni, a mi t. i. a sok járás rosz időben csakugyan baj is a szegény gyermekekre nézve.

Továbbá, hogy az új rendszer behozatala után sokkal több ideje marad a gyermeknek a játékra; a mi valóban a gyermek egyik éltető eleme: akár csak a levegő.

Harmadszor: több szabad ideje levén, a felhagyott leczkét és házi feladványokat is jobban megtanulhatja, illetve kidolgozhatja.

Negyedszer: tekintettel a fő- és székvárosi élénk nagy forgalomra — talán — nem lesz a fővárosban annyi gyermek-elgázolás.

És végre, mert ez által a tanítónak is több szabad ideje maradna, a mit hasznosan tudna értékesíteni s ez által legalább kárpótolva volna a gyarló fizetéseért.

S hozhatnék fel még sok mást, a mi mind eme eszme mellett érvel, de nem teszem, mert az ellene felhozhatók, fontosságuk által minden mellette felhozott érvet megdöntenek; pl.

Először s talán a legfontosabb az a körülmény, hogy iskola-köteles korban levő gyermekekről van szó és nem többé-kevésbé kifejtett, illetve már fejlődött ifjakról.

Ellent mond tehát ezen eszme keresztülvitelének a gyermeki szellem, de ellent a gyenge physikum, mert én megvallom: nem hiszem, hogy az iskola-köteles korban (6—12) levő bármilyen ép, bármilyen egészséges gyermek fejlődő szervezete káros visszahatás nélkül kibírná, hogy hónapokon át következetesen négy, esetleg öt óra hosszat üljön naponként, mert az órák között levő 10 percnyi szünetek bizonyára nem fogják ellensúlyozni a romlott levegőjű tantermekben eltöltött órák káros hatását. Más felől hiában való lesz a félnapig tartó vagy egész éjszakai szellőztetés is, mert a mi szük és rosszul szellőztethető gyarló tantermeinkben már két óra alatt teljesen megromlik a levegő.

Aztán a gyermek szelleme sem bírja ki a négy, öt órán át tartó tanításra figyelni s a tanítottakat megemésztetni, mert felesleges mondanom, hogy a mint a sok ételtől, bármennyire is szeressük azt, megcsömörlünk; épen így a gyermek is, bármily jó kedvvel járjon iskolába és

tanuljon is, a sok tanulástól szellemi csömört fog kapni s így a felesleget (?) nem is fogja megemészteni. Tehát az utolsó órák, a már elbágyadt, elfáradt gyermekre nézve határozottan kárba vesznek. Tapasztalásból tudom, hogy a 10—11-ig való órákon már annyira ki van merülve az egész osztály, hogy csak egy-egy dal elénekeltetése által lehet a kifáradt szellemet fel-felvillanyozni (Tehát mégis lehet! Szerk.) s ez által a nyújtandó új ismeret befogadására alkalmassá tenni. A 11—12-ig tartott óráknak pedig alig van már valami látszatjuk. Én nem is csodálkozom rajta, hisz attól a testileg-lelkileg kifáradt és megéhezett gyermektől mit is lehetne már ekkor várni. Ezen okból én a 11—12-ig való óráknak elemi iskolában határozott ellensége vagyok. Mert ha 12 óra után megy haza a gyermek; a haza menettel, az ebéddel a vissza jövetellel a közben eső 2 órát úgy eltölti, hogy a délutáni órákra tanulni nem marad ideje. S méltó bosszuságára a szegény tanítónak, alig nézett könyvbe egyik, másik tanuló. És az ilyen esetek már csak azért is megfigyelendők és orvoslandók is, mert a könnyelműbb véralkatú tanulókat az imént jelzett körülmény mintegy felhívja arra, hogy máskor is t. i. d. e. is megpróbálják tanulás nélkül menni az iskolába. Szóval mintegy meg van adva az alkalom arra, hogy rest tanulóvá váljék.

De meg e sarkalatos paedagógiai elvvel: „keveset és gyakran“ is összettközésbe jön az egyfolytában való tanítás eszméje. Mert a tantárgyak különféleségénél fogva minden órára más-más tantárgy kerül elő s így egy tantárgy egy nap csak egyszer jöhet elő, míg a mostani tanítási rendszer mellett a fontosabb tantárgyak némelyik napokon d. e. és d. u. is tanítatnak; t. i. d. e. tárgyaljuk és d. u. begyakoroljuk. S így is van ez helyesen, mert a d. e. tárgyalat d. u.-ig nem feleli a gyermek úgy el, mint a következő napig.

A magam részéről általánosan nem tartom elfogadhatónak az egyhuzamban való tanítás eszméjét továbbá azért sem, mert a gyermekek nagy része a túlságos sok szabad idő és a hiányos felügyelet miatt rest, rossz tanulóvá válik. Mert nagyon, elszomorítóan nagyon kevés gyermek nő fel okszerűen helyes felügyelet mellett s így a délutánokat a legnagyobb rész csak eltekeregné s a helyett, hogy az időt czélszerűen beosztva használná fel, épen az ellenkezőjét teszi, — a czélszerű felügyelet hiányában. A mit igazol az a sajátzerű jelenség, hogy hétfőn d. e. meg a vakáció utáni első nap következetesen nem tudják a leckeiket. Miért? Hát az előbbi okból. Ebben az esetben tehát ellenkezőjét fognók elérni annak, a mit emez eszme keresztül vitelétől várunk.

Az utczákon való kevesebbet járást, illetve ülést illetőleg meg azt vagyok mondandó, hogy pl. épen a fő- és székvárosban, a hol annyi és annyira szűk lakások vannak, hogy talán csak minden tizedik lakónak jut, ha jut, egy-egy ebédlőszoba nagyságu szűk és nem ritkán setét udvar: ott még inkább rá van utalva a szegény gyermek, hogy az utcán keressen magának időtöltést. S a fő- és székvárosi gyermekek 90%-a tényleg csakugyan az utcán tölti a szabad idejét — s ha bejön az egyhuzamban való tanítás, akkor az egész d. utánokat ott fogják végig hancuzni, — a mi bizony nem csak paedagógiai szempontból lesz káros, hanem egészségi szempontból — fájdalom — sok esetben életveszélyes.

Végül, ha mindent egybe vetek, az összehasonlításból legalább én azt a következtetést vonom le, hogy az egyhuzamban való tanításnak

ugy egészségi, mint paedagogiai szempontból sokkal több hátránya, mint előnye van, épen azért én a magam részéről ezen eszmének az elmondottak miatt barátja nem vagyok.

Meglehet azonban hogy tévedek s épen azért a legnagyobb köszönettel veszem bárkitől is, ha ezen eszmét illetőleg az általam elmondottakra jóakaró megjegyzéseit megtenni sziveskedik.

Bereczky Lajos.

TÁRCZA.

Hogy lettem én nevezetes ember ?

— Egy tanító önvallomása. —

Még ha agyonütéssel fenyegetnének sem tudnám egész határozottsággal megmondani, hogy miképen lettem én nevezetes ember.

Már deákkoromban is, — a mennyire vissza bírok emlékezni, — roppant hallgató, csendes fiatal ember voltam. Ezen hallgatagságomat különösen tanáraim gáncsolták bennem, valahányszor csak feleletre szólítottak. Mert én rendesen ilyenkor is hallgattam. El is kereszteltek Temető Andrásnak. A képezdében azonban lassankint lekopott rólam ez a cím, mert egyike elmés képezdei tanárainknak, (azt hiszem a mennyiségtan professzora volt,) elkeresztelt „trunkusz“-nak. Ez az elnevezés aztán állandóan rajtam száradt, elannyira, hogyha később bármelyik vidéki tanító iskolatársam a korzón vagy a váczi-utczán megpillantott, egész örvendezéssel kiáltott felém:

— Szervusz trunkusz! Hogy vagy trunkusz barátom ?

Én azonban, hogy neves emberré lettem, inkább hallgató voltomnak akarom betudni, mint trunkusz elnevezésemnek. Mert az igazat megvallva: a hallgatásban igen sokra vittem. Én magamról joggal elmondhatom, hogy tudok hallgatni. Mert a hallgatás nem épen olyan könnyű mesterség ám. Sokan azt állítják, hogy a hallgatás beleegyezést jelent. Ezt én kereken tagadom. Mert ha én hallgatók, ezt oly egykedvű semmitmondással teszem, hogy azt beleegyezésnek bélyegezni valóságos merénylet a hallgatás ellen. Én ilyenkor nem teszek egyebet csak hallgatók, mit semmiféle más fogalommal összetéveszteni nem szabad, nem lehet. De ha meggondolom, hogy én ma a fővárosi tanítóság eléggé tisztelt alakja vagyok, akkor csakis annak a soha el nem nyúlható közmondásnak adhatok igazat: hallgatni arany, beszélni ezüst.

Tudva van, hogy tanítótársaim a hallgatással roppant hadilábon állanak. Mert ha két tanító összekerül, az csakhamar diskurál, eszmét cserél, összevesz, hajba kap. Hát ha még többen vannak! Milyen áradat, milyen szóharcz, milyen zsvivaj! A kinek eszméje van, a kinek nincs, ki egyszerűetéből, ki feltünési viszketegből, ki hivatalosan, ki hivalkodással, de az mind beszél. Valóságos fehér holló ilyenkor az, a ki nem szól, a ki győzi a hallgatást. Én pedig győzőm. Beszélhetnek nekem a legérdekesebb tanítási kérdésekről vagy nevelési problémáiról, a legújabb tanügyi irodalomról vagy a tanítói állás megszilárdításáról, az országos bizottságról vagy az „Eötvös alap“-ról, én nem fogok egyik-

hez sem hozzá szólni. Még a drágasági pótlék, de még a fizetés-emelés kérdése sem hoz ki a sodromból.

Meg is bámulnak minden tanítói gyűlésen és összejövetelen.

— Ugyan Bárdossy úr, mondja meg kérem, ki az a hallgatag, csinos uri ember, ott ül szélről a harmadik?

— Ah, nem ismeri nagysád? Halász Endre barátom.

— Tanító? — kérdi önnagysága.

— Igen, nagysád. Miért érdekli önt, ha szabad tudakolnom?

— Okos ember lehet. Nézze csak mily előkelő cinizmussal méregeti végig az egyes szónokokat. Mikor mindenki beszél, közbeszól, hadonáz: ő meg tudja őrizni hidegvérűségét. Nagyon okos ember lehet ez a Halász Endre.

Igy lettem én minden egyes gyűlés után okosabb ember, (mert minden összejövetelre el szoktam járni,) úgy, hogy ma már az egész fővárosi tanítóság okos embernek tart.

Hogy irigylésre méltó hallgatagságomat kollegáim több ízben megtörni igyekeztek, azt hiszem, fölösleges is talán külön fölemlítenem. A legkörmönfontabb ezek között azonban igazgatóm volt.

— Halász kollega! — szólt egy napon hozzám, — önt az egész főváros tanítósága nagyon művelt, okos és olvasott embernek tartja. Ideje azonban, hogy ezt be is igazolja. Azért föltöbb kivánatos volna, ha kollega úr valamely, általános érdeket keltő paedagógiai tételről a „Népnevelők“-ben fölolvasást tartana. No, no, semmi ellenvetés! Mi már meg is egyeztünk ebben. Keressen tehát egy érdekes themát és dolgozza ki. De igen kérném, ha nekem fölolvasás előtt ide adná, hogy átnézzem. Több szem többet lát, tetszik tudni.

— De igazgató úr, az istenért! Hogyan tartsak én fölolvasást? Hiszen én nem olvastam még föl soha! Aztán még azt sem tudom, hogy tudok-e egyáltalán főnhangon olvasni? Még sohasem próbáltam, — szóltam elkeseredve, mert nagyon kellemetlenül érintett a dolog.

— Ismétlem semmi ellentmondás! Kész fölolvasónak senki sem születik a világra. Még Komócsy Jóska bátyánk is csak idővel tanulta meg ezt a mesterséget. Egyszer csak meg kell kezdeni. És különben is az ön fölolvasása már régen el van határozva. Ne akadékoskodjék tehát, hanem keressen egy talpraesett themát. És most már ne is beszéljünk többet erről.

Kedvetlenül tántorogtam haza. Ugy éreztem magamat mint a kutyát, melyet zsákutczába kergettek. Ha fölolvasok, vége a nimbusznak, mert okvetlen kislól, hogy képezdei tanáromnak hova-tovább igaza is lehetett, a mikor trunkusznak keresztelt; ha nem olvasok föl, magamra haragítom az igazgatómat, meg az egész egyesületet.

Nagy sóhajtások között fogtam könyvtáram átkutatásához, hol a sok lim-lom jegyzet, olvasó-, tan- és kézikönyv között a jó öreg Bárányra, neveléstudományom eme egyetlen tripartiumára ráakadtam. Szegény öreg! nem hittem volna, hogy valaha még rája szorulok ebben az életben. Pedig úgy van. Figyelmetlenül lapoztam át, azt hívén, hogy tán valami jó fölolvasási anyagot ad kezembe az öreg, ki diákkoromban annyiszor kirántott a hinárból. De bizony, hiába! Bosszusan csaptam össze vaskos testét, fölkerekedtem és kívánszorogtam a Dunapartra sétálni. Az esti, hűvös, dunai levegő jótékony hatással volt kábult agyamra,

melyben a tanítási és nevelési eszmék pokoli kergetőzést vittek véghez. De itt sem volt nyugtom. Polytonosan az az átkozott fölolvasás zugott a fejemben, míg csak egy gyümölcsös kofa, ki fiát alaposan döngetni kezdte, engem föl nem rázott kábultságomból. A fiu éktelenül sivitott és rugdosta anyját.

— Hó, meg van a fölolvasási anyag! — És akkorát kiáltottam örömömbbe, hogy a járó-kelők bámulva tekintettek rám.

Haza rohantam és egy heti kinteljes tollrágás és rémséges papir-fogyasztás után megszületett a fölolvasás: „Néhány szó az erkölcsi nevelés akadályairól az elemi népiskolában.“

Diadalmas mosoly kíséretében nyujtottam át igazgatónnak. O azonban átolvasva, fejét rázogatva adta azt nekem vissza.

— Ez nem fölolvasás, édes barátom, — szólt jóindulattal. Fölolvasást egészen másképen kell írni. Először is, — bár a thema megválasztása nem rossz, — az egész oly mozaikszerű, oly darabos, hogy akár minden tíz sor után abba lehetne hagyni. Aztán ami legfőbb hibája, nagyon tömör. Annyi töméntelen eszme, annyi rengeteg tudomány van benne fölhalmazva, hogy akár 24 darab fölolvasás is kiteljenék belőle. Miért pazarol ön annyi eszmét egy fölolvasásba? Látszik, hogy kezdő, hogy nem praktikus ember. Aztán a hang! Micsoda hang ez? Hogyha ön ily szerénykedve áll a fölolvasó asztalhoz rögtön lehurrogatják s azt mondják, hogy ügyetlen fráter, a ki semmit sem tud. „Engedjék meg azonban, hogy ebbeli szerény nézeteimet önöknek előadjam.“ Micsoda meghunyászkodás ez? Hisz a ki így beszél mai időben arra azonnal azt mondják, hogy számár. E helyett egészen más kitételeket kell önnek használnia. Pl. „És ez erős meggyőződés, mely hosszas és fárasztó megfigyeléseim, nemkülönben kitartó tanulmányaim konzekvenciája, melyet e helyen még diskusszió tárgyává sem kívánok tenni.“ Így, de nem a hogy ön szerénykedik.

Hazavittem a fölolvasást, hogy újra megírjam. Bizony, kinos vergődés volt, míg végre aztán igazán megszületett.

Ekkor meg azt mondta igazgatóm, hogy most már próbáljam meg fölolvasni. Hangom, melyet magam is csak nagy ritkán hallok, roppant durva, akadozó. Általában rekedt, tompa, akár egy gyalulatlan fadarab, néha meg akaratom ellenére oly sivitó és rikácsoló, akár egy papagájé. A harmadik sornál igazgatóm idegesen ugrott föl ülőhelyéből.

— Hagyja abba, hagyja abba, kérem, mert rögtön elönt az epe! Önből nem lehet fölolvasót faragni! Hallgasson ön csak továbbra is!

Ezzel az ajtót dühösen ráncsapva ott hagyott.

Ez volt az utolsó kísérlet, melylyel belőlem még nagyobb embert akartak faragni. Jó, hogy nem sikerült. Ki tudja, mi várna rám, ha egyszer beszélni kezdenék? Így megnyugszom hallgatásommal szerzett babéraimon és továbbra is hallgatok, mint a

A tanítói fizetések rendezéséhez.

Hazai tanító-egyesületeink közül az Orsz. Bizottság kezdeményezésére többen indítottak üdvös mozgalmat a 600 frtos fizetési minimumnak törvény által leendő kimondása érdekében. E mozgalmak szükségesegek, s hatásuk nem fog elmaradni. Csak most legyen résen az ország tanítósága, csak most mozdítson meg minden követ, s helyzete bizonyára javulni fog. Ez alkalommal két tanítóttestület mozgalmáról adunk számot. Elseje ezeknek a Brassó megyei Tanítóttestület, melynek nevében Bede Dániel elnök és Józsa Mihály titkár intéztek terjedelmes felterjesztést a képviselőházhoz.

Jogos és méltányos kérésük a következő pontokban nyer kifejezést:

1. Kegyeskedjék a Mélyen Tisztelt Képviselőház oda hatni, miszerint a tanítói fizetések különfeleségéből eredő s a tanügyre káros hatású többféle osztályba tartozás a tanítói karban megszüntetessék s az állami tanítói fizetések egyenlővé tétetvén, az állami és a nmltgú cultusminiszter úr által kinevezett községi iskolai tanítók és tanítónők az állami tisztviselők fizetésének szabályozásáról szóló törvényjavaslatban contemplált XI. illetve X. rangosztályba utólagosan fölvéessenek. — 2. Ha azonban az említett tanítóknak a rangosztályokba való beillesztése — általunk nem is sejthető okokból — lehetséges nem volna, akkor kérjük a Mélyen Tisztelt Képviselőházat, kegyeskedjék oda hatni, hogy ugyanezen törvényjavaslat egy más szakaszában intézkedés történjek az állami és az illetékes községi tanítók fizetésének rendezése ügyében és pedig a következő módon: — *a)* a rendes tanító fizetésének minimuma 600 frt, a segédtanítói fizetés 400 frtban állapíttassék meg, a segédtanító 2 évi szolgálat után rendes tanítónak léptetettvén elő; — *b)* ezen fizetések után a most szolgálatban levők eddig teljesített szolgálati éveik beszámításával, a jövőben kinevezendők rendes tanítónak történt kineveztetésük napjától számítva hét ízben 10⁰/₁₀₀-os ötödéves korpótlékban részesíttessenek; — *c)* lakbér-illetményeik az állami tisztviselők fizetésének rendezéséről szóló törvényjavaslat XI. illetve X. rangosztályosaira nézve megállapított összegben folyósíttassanak; természetbeli lakáshoz pedig megfelelő fűtőanyag adassék és biztosíttassék; — *d)* az igazgató-tanítói állások — mintegy előléptetésül a kiválóbb tanítók részére — a népoktatási intézeteknél rendszeresíttessenek és állandósíttassanak s igazgatói fizetésük minimuma a helyi viszonyok szerint 100—300 forintban állapíttassék meg, s bekövetkező nyugdíjazásnál ezen összeg törzsfizetésnek számíttassék; — *e)* városon működő állami és községi tanítók helyi drágasági pótlékot élvezzenek.

A nagybecskerekeli közs. népisk., g. k. hitfelekezeti és izr. tanítók testülete pedig az Orsz. Bizottság kezdeményezésére lelkes hangú felhívást intéz az orsz. tanítósághoz, mely felhívásban többek között ezeket mondja:

„Örömmel csatlakozunk a „Tanítók orsz. bizottsága“ által megindított mozgalomhoz, de kötelességünknek tartjuk ezzel kapcsolatban oda is hatni, hogy az ötöd-éves pótlék is, az iskola jellegére való tekintet nélkül, minden tanítónak megadassék. — Hogy e mozgalom csakugyan országos legyen s a siker reményével kecsegtessen, tisztelettel felkérjük a kartárs urakat a mozgalomhoz való csatlakozásra,

Kérjük, miszerint választó kerületüknek összes tanítóit haladéktalanul értekezletre hívják egybe és kerületük országgyűlési képviselőjéhez küldöttséget vagy írásbeli megkeresést intézni sziveskedjenek! — El ne mulasszák a képviselő úr előtt hangsúlyozni, hogy 300 frtos minimum 1868-ban is kevésnek találtatott. Pedig az azóta letelt 25 év alatt megélhetési viszonyaink 50 százalékkal lettek kedvezőtlenebbekké. Holott az iskola és a tanító iránt támasztott igények napról-napra fokozódtak olyannyira, hogy az akkori két évi tanítóképzés ma négy évfolyamúvá emelkedett! És most, a midőn a tisztviselők fizetésének rendezéséről van szó és a törvényhozás a tanítónál csekélyebb kvalifikációval bíró irnok munkáját 600 frttal kívánja jutalmazni, a velünk egyenlő kvalifikációval bíró más tisztviselőket azon kedvezményben részesíti, hogy 600 fttól kezdve 1000, 1200, sőt 1400 frtig is emelkedhetnek, ugyanakkor a törvényhozás nem kívánhatja a tanítót oly díjazásban részesíteni, melylyel még az utolsó rangfokozatba sem volna osztható, amennyiben fizetése azon alul volna. — El ne mulasszák hangsúlyozni a képviselő úr előtt, hogy a társadalomtól nemcsak hivatásunk fontosságának és magasztosságának elismerését kérhetjük, hanem elvárhatjuk, hogy munkánkért tisztességes megélhetést biztosítson szaz ne 82 és fél krnyi napibérre becsülje. — És végül el ne mulasszák hangsúlyozni, hogy a fizetés-rendezés kérdésének megoldása nem a kötelességüket nem teljesítő iskola-fenntartók segélyezésében, hanem a tisztességes megélhetést biztosító minimum megállapításában s ily törvénynek minden iskolánál — annak jellegére való tekintet nélkül — szigorú végrehajtásában áll.

A nagybecskereki tanítók ennek értelmében egy alapos érvekkel támogatott memorandum útján keresték meg Demkó Pál drt, városuk orsz. képviselőjét, melyben a következő kívánságuknak adnak kifejezést:

„Ha a tanítók fizetésének rendezéséről szóló törvényjavaslat a képviselőházban tárgyalás alá kerül, legyen kegyes Nagyságod a 300 frtos minimum ellen határozottan állást foglalni s minden tanítóra egyaránt, bármilyen jellegű legyen is az iskola, melynél működik, a 600 frtos fizetési minimum és ötödéves korpótlék megállapítását szorgalmazni. — Kérjük Nagyságodat, hogy a közoktatási bizottság javaslatát ne tekintse pártkérdésnek és a magyar népoktatásügy jól felfogott érdekében kegyeskedjék odahatni, hogy az ügyet a többi képviselő urak se fogják fel pártszempontból, hanem legyenek a néptanítók jogos kéréseinek szószólói.“

Az ország tanítósaága most forrong s a legnagyobb izgatottságban van jövője iránt. De el kell végre érkezni annak az időnek, mely munkásságát, társadalmi állását nagyobb méltánylásban, s humánusabb támogatásban fogja részesíteni. Ha a tanítósaág ezt a most kínálkozó alkalmat el nem szalasztja, s egyetértő akarattal, egy szívvel-lélekkel ad hangos kifejezést jogos kívánalmainak: szentül hisszük, hogy meghallgatják azok, kiknek kezében a hatalom szégyenletes helyzetünk megjavítására!

Kondor

Egyesületi élet.

A „Népnevelők Bpesti Egyesületének“ paedagogiai szakosztálya f. é. január hó 19-én a VI. ker. érsek-u. el. iskola ülés-termében — ez évben első — rendes ülését tartotta, melyen jelen voltak:

Balogh Márk, Bárdy Lajos, Bócz Arnold, Böngérfi János, Broche Irma, Czike Imre, Cservenka Ferencz, Drajkó István, Ehmann Fer., Eötvös Mihály, Fodor Gyula, Gerley Szeverin, Horváth Sándor, Herczka Gusztáv, Kapy Rezső, Kápolnai Gyula, Komócsy József író, Koller Márton, Koncsek L., Kovács Ede, Krechnyay Adolf, Ladányi Miksa, Lakits Vendel, Lelóczky Ferencz, Minke Béla, Moussong Géza és István, Moussong Gézané, Nyarasy János, Pink János, Rákos István, Ronts István, Schön József elnök, Szabó Lajos, Stadach Gyula mint vendég, Ulrich G. Adolf és Walter Károly.

Schön József üdvözlí az egybegyülteket és kijelenti, hogy amennyiben a paed. szakosztály tisztikara közül csak az elnököt választja a közgyűlés, — neki mandátuma van arra nézve, hogy a választást a többi tisztség betöltésére elrendelje s így a szakosztályt megalakultnak mondassa ki. Alelnököknek megválasztattak Böngérfi János és Szabó Lajos s jegyzőkül pedig Eötvös Mihály és Kapy Rezső, mindannyian közfelkiáltással. Az így megalakult paed. szakosztály az elnök ajánlatára tudomásul veszi, hogy a kibocsátott Léderer-féle irkák neve u. n. „pénz“ lesz. (? — Szerk.) Következik az elnöki megnyitó. Schön J. elnök igen szép szavakban ad kifejezést örömének, hogy a szakosztály legelső ülése ily élénken látogatott és szereti hinni, hogy az érdeklődés csak fokozódni fog, ha ő, mint elnök, iparkodik az aktuális paedagogiai kérdések közül egyet-egyet napirendre tűzni és a szakosztályival tárgyilagosan megvitatni. Vázolja azon eljárásokat, melyeket a gyermek tanításánál és nevelésénél követnünk kell és szerinte ajánlatos lenne, ha a föv. el. népiskolákban az egyhuzamban való, azaz csak a délelőtti tanítás rendszerét honosítanák meg. Ez a körülmény megadta az impulzust arra nézve, hogy a vita meginduljon a legmélyebb mederben. Higgadt, komoly tanférfiakhoz illő eljárással és a legtárgyilagossabb kritikával iparkodtak a felvetett eszmét éles bonczkés alá venni és azt legkisebb részleteire szétszedve úgy állítani a döntő körök színe elé, hogy ennek az eszmének összes fény- és árnyoldalai kellő világításban tükröztessenek vissza. Vonja le ezután ki-ki a consequentiáit.

Az elnök után Komócsy József, a tanítók igazi önzetlen barátja vette át a szót, ki reflektálva az elnöknek a paedagogiai eljárást illető szavaira, különösen a paedagogiai szempontok elbírálására terjeszkedik ki. Kiemeli, hogy első sorban a gyermek szellemi életének és testi fejlődésének ápolására kell kiváló gondot fordítanunk és egyáltalában óvnunk kell a gyermeket minden túlterheléstől. Antropologicce elvetendőnek tartja az egyhuzamban való tanítást, mert a gyermeknél az agy kimerülését segíti elő, a mennyiben a kisebb gyermekek elméje a hosszas egymásutánban közlötöket nem képes hűen megtartani és reprodukálni, tehát képzeteti tisztátlanok, fogalmi homályosak lesznek; szóval elméje kimerül és tultengése a gondolkodó lélek teljes elsatnyulására vezet. — De a tanító szellemére is káros hatással van, mert a folytonos tanítás kimerítvén physikai erejét, lelkét a csüggedés és a szellemi

fásultság érzete szállja meg s így tanítói szent hivatásának teljesítésében még önfeláldozással sem végezhet az ügy javára üdvös munkát. Pártolja a megszakított tanítás rendszerét, mert itt nagyobb pihenési időközök lévén, a gyermeknek, tanítónak egyaránt előnyére van. A megszakított tanításnál azonban módosítani kívánja a tananyag, de különösen a tantárgyaknak miként való beosztását. Az ítéletet, gondolkodást és elmét jobban igénybe vevő tantárgyak a nyelvtaniakkal együtt délelőtt tanítassanak és a szellemi erőt kevésbé igénylő tantárgyak tétessenek délutánra. Az egyh. való tanítás ellen érvül felhossa a mai kor idegességét. Haugsulyozza, hogy a mostani században az egész emberiség ideges, majd minden ember az idegesség deliriumában szenved. Az anya idegessége átszarmazik a csecsemőbe s így tovább, — tehát nem kényszeríthető a gyermek az öt órai folytonos tanulásra. Felsőbb osztályokban, ahol többet elbir az elme, ott inkább tartja helyén valónak az egyh. v. tanítást, de az elemi iskolában már csak az idegesség szempontjából sem. Az egyhuzamban való tanítást elvetendőre indítványozza.

Walter Károly Komócsy J.-fel szemben ellenkező álláspontra helyezkedik és pártolja az egyhuzamban való tanítás eszméjét, kimutatni igyekezzék K. J. álláspontjának indokolatlanságát. Többek között bebizonyítani törekszik, hogy az egyh. való tanítás nem épen oly végnélküli káros valami a gyermekre nézve, mert azt kell sorban tekintetbe venni, hogy az esetben, ha az egyh. való tanítás eszméje ténynye válik, a csütörtök is belekerül a keretbe, holott az ma szünnap. — Kimutatja, hogy az órák száma nem fog nagyobbodni. S az esetben oly paedagogiai szempontok szerint lesz beosztható a tananyag és a tárgyak sorozata, hogy szellemi és elmebeli túlterhelésről szó sem lehet. Álláspontjának leg-erősebb argumentuma az egészségi szempontok alá eső két körülmény: a téli nagy hidegek és a nyári kintz hőség. Szerinte a gyermekbetegségeknek és a nagy halandóságnak termékeny forrását képezi a mostani tanítási rendszer. Ha azonban csak délelőtt járna a gyermek iskolába, ebédre mindjárt hazamenvén, nincs alkalma az utcán csavarogni és így nincs kitéve az idő viszontagságának és alapos áthüléseknek. Nyáron pedig azért kívánatos a csak délelőtti tanítás, mivel a rekkenő hőség és az iskola-szoba nyomasztó forrósága megköti a szellem akarat- és cselekvő-erejét, megöli a kedélyt és elbénítja a test mozgékonyosságát, mi azután kockára teszi a tanítás sikerét. Azt hiszi, hogy a szakosztály határozatilag kimondhatná, miszerint az egyh. való tanítás mellett állást foglal.

Minke Béla kijelenti, hogy rá nézve aggodalmas pressiókat gyakorol az egyh. való tanítás indítványa és pedig egészségi, tanítói és anyagi szempontból. Egészségi szempontokból azért ellenzi, mert a gyermekkel való folytonos foglalkozás a tanító physikai erejét tönkreteszi, kimeríti. Leginkább azonban a gyermek anyagemésztése szolgál érvül egészségi szempontjai mellett. Az agy idegrendszerének túlságos cultiválása és tulfeszítése, a lelki-erőknek a folytonos tanítás következtében való elerőtlenedése a gyomor funkciójának teljesítésében zavarokat idéz elő, az anyag emésztését construálja. Sub rosa megjegyzi, hogy a jelen indítvánnyal egy időben egy igen lényeges és fontos kérdés merül fel: az ismétlődő órák kérdése, Nem akar őszintébb és indiskrétebb lenni,

de tekintve a tanítóság anyagi állapotát, K. J. indítványát megfontolandónak tartja

Böngérfi J. kiemeli, hogy mindenekelőtt a hazát és nemzetet kell tekintenünk és nem szabad az életrevaló eszméket kicsinyes anyagi előnyökért feláldoznunk. Szerinte az egyh. való tanítás a gyermek testi egészségét nem veszélyezteti, sőt a szabad délutánok okszerű felhasználásával a jelenlegi kor gyenge és sok esetben satnya testi szervezettel bíró gyermekeiből erős, edzett egyedeket lehetne képezni. Ajánlatot terjeszt a szakosztály elé, hogy kéressék fel a Tanács, miszerint iskolás-gyermekek részére gyermek-parkokat rendezzen be és jégpályákat állítson fel. Kéri a szakosztályt, hogy propozíciója mellett az illetékes körökben csináljon propagandát. Magyarorsági szempontokból kívánatosnak tartja a német nyelvnek az elemi iskolákból való kiküszöbölését. Legfeljebb mint vendég-tárgy lenne megtűrhető. — Nyári délutánokat kirándulásokra kíván fordíttatni. — Rámutat továbbá ama szomorú társadalmi körülményre, hogy a szülők kevésbé törődnek gyermekeik nevelésével; abban a reményben ringatóznak, hogy az iskola elvégzi a szülő dolgát is. Pedig az iskola a családi nevelés teljes hiányát nem pótolhatja. Oda kell hatnunk, hogy a szülőket reá birjuk szent kötelmeiknek lelkiismeretes teljesítésére, a gyermekekkel való helyes, jó bánásmódra. Az egyh. való tanítás kapóra és segélyünkre lesz, hogy a szülőket hivatásának czélszerű és hazafias szellemben leendő teljesítésére szorítsuk.

Magyar L. ellenz az indítványt. Sem egészségi, sem tanítói, sem paedagógiai szempontokból nem tartja helyesnek. — Sőt hátrányosnak találja, mert a két alsó osztályban a jelenlegi rendszer mellett délelőtt csak 10-ig, délután pedig 4-ig maradnak a gyermekek, míg az egyhuzamban való tanítás mellett túlterhelhetnek. — Indítványa az, hogy csak a nyári hónapokban alkalmaztassék az egyhuzamban való tanítás rendszere.

Szabó Lajos három szempontból kívánja az egyhuzamban való tanítás behozatalát szükségesnek u. m. tanítási, nevelési és fegyelmi szempontokból. — Különösen a messzebb lakó növendékek délutáni iskolalátogatása alkalmából történt mulasztások és elkésések veszélyeztetik a tanítás és fegyelmezés sikerét és igen sokszor alternatíva elé állítja a tanítót és esetleges tapintatlansága leronthatja a nevelő egész tekintélyét. Félintézkedéseknek nem barátja. Ha a tanító az iskola, akkor ne iparkodjunk a tanítót ettől elválasztani. Felemlíti, hogy a németek milyen jó pedagógusok. Németországban pedagógiai divat az u. n. „hőség-szünet“ elrendelése. Ha a hőség nagy, az igazgató sorra inspicziálja az osztályokat és ha azt tapasztalja, hogy a thermometer abnormis hőfokot mutat, kimondja a „Hitz-ferien“-t.

Schäffer Sándor testinevelés szempontjából czélszerűnek és szükségesnek tartja az egyh. való tanítást. Ha jó a középiskolában, jó az elemi iskolában is. Az egyh. való tanítás alkalmából követendő eljárás, hogy minden óráközben kibocsáttassanak a gyermekek szórakozni és ezen idő alatt az osztályokat alaposan szellőztetni kell. Hivatkozik Lutter N.-ra, ki szintén a mellett foglalt állást. Elfogadja az egyh. való tanítást a tananyag és óraszám redukálásával.

Rákos István az indítványt már a fegyelmezés szempontjából sem fogadja el. Ó-Budáról beszélve megemlíti és az a körülmény védi állás-

pontját, hogy az iskola contingensét azon szülők gyermekei képezik, kik mint munkások gyárakban dolgoznak reggeltől napestig. Ott tehát az iskola enyhelyet nyújt a szegény kültelki lakók gyermekeinek, habár tény, hogy a népiskola nem kisdédóvó. Erkölcsi szempontokat véve irányadóul az egyh. való tanítást kárhoztatja (speczialiter a kültelkekre értve), mert a jelenlegi rendszer valóságga aldasos és humánus missiót teljesít azokkal a szegény gyermekekkel szemben. Utolsónak Cservenka szólal fel az indítvány mellett.

Ezután a beadott két indítvány felett megindulván a szavazás, győztesen Walter Károlyé került ki, így tehát a szakosztály elvben az egyhuzamban való tanítás eszméjét fogadta el.

Ezzel az elnök zárszavai után az ülés véget ért és a résztvevők közül sokan, élükön az elnökkel társas vacsorára gyűltek össze, hol derült kedélyhangulatban tüzes bor és meleg kályha mellett éjjelig maradtak együtt.

Eötvös Mihály,
jegyző.

KÖNYVISMERTETÉS.

A földrajztanítás a székes főváros elemi népiskoláinak III. osztályában. Vezérkönyvül tanítók és nevelők részére. Irta: Böngérfi János. A szöveg közé nyomott 18 ábrával. Budapest. Lampel R. (Wodianer F. és fiai) könyvkereskedése 1893. Ára 1 korona.

Minél kevesebb gondot fordítanak tanítóképzőink a tapasztalati lélektan — különösen a logika tanítására, minél, kevesebb nevelés- és módszertani utraalóval látják el növendékeiket, annál tehetetlenebbekké válnak ezek az életben s annál inkább rászorulnak a folytonos vezetésre. Leginkább a kezdő tanítók kalauzolására gyártódnak a vezérkönyvek, melyeket azonban, mint egyéni gyakorlati didaktikát, érdekes tanulmányozni másoknak is.

Jelen — elméleti és gyakorlati részre osztott — mű célja: a földrajz didaktikája ködében utvesztetteknek mécsesével irányt jelölni. Hogy mennyiben sikerült e törekvése a szerzőnek, lássuk az alábbiakból.

Szerző naivitása bizonyítványaként az előszóban és könyve több helyén — a sorok közt — elmondja, hogy könyvével pályázott a „Budapesti (budai) Tanítóegylet“ pályadíjára — sikertelenül. Általában szerző a „Budapesti (budai) Tanítóegylet“ sokat foglalkozik. Ez egylet sűrű emlegetése helyett, bizonyára jobb néven vették volna vezérkönyve olvasói, ha könyve gyakorlati részére fordít több gondot.

Az elméleti rész 3 fejezetében közli: 1. a földrajznak mint tudománynak és mint az iskola tanítási tárgyának történetét, 2. a földrajzi oktatás didaktikai és methodikai elveit, és végül 3. a tananyag kiválasztását.

Szerző „A földrajznak — mint tudománynak — fejlődése“ czim alatt írja: „Bebizonyult, hogy nincs új a nap alatt.“ Ezzel kifejezte, hogy nem is irt semmi újat — tévedéseit leszámítva — az elméleti részben. Felsorol 5 fő drajzi művet, abban a jó hiszemben, hogy a magyar irodalomban csak ezek érdemelnek említést. Nagyon sajnálom szerzőt,

ki a földrajzi kirándulások és utazások oly nagy barátjának vallja magát vezérkönyvében, hogy bokros teendői közepette nem ért rá tudomást szerezni Bölöni Farkas Sándor, Vámbéry Ármin, Szemere Bertalan, Magyar László, Reguly Antal, Jerney János stb. stb. ép oly élvezetes, mint tanulságos műveiről.

„A földrajz, mint az iskola tárgya“ czinnél azt mondja: „Amint Palestina a keresztény vallás szülőföldje; úgy Németország a paedagogiai tudomány melegágya.“ Angolországról hallgat, mely állam pedig fekvésénél, ipara, kereskedelme és viláгурalmi helyzeténél fogva legjobban van Európa államai közt utalva a földrajz tanítására. Ha olvasta volna B. úr Felméri „Az iskolázás jelene Angolországban“ czimű művét, hiszem, megemlékezett volna Angolországról is, sőt talán arra a tudunk ébredt volna, hogy az induktív földrajzi oktatást illetőleg Angliától is tanulhatunk valamicskét.

A 16. és 17. lapon minden erejéből ezeket a tételeket iparkodik megokolni: „A népiskolában ne tárgyi, hanem alanyi szempontból válaszszuk meg a tananyagot! Kezdetben ne keresd a tanítási anyagot a távolban, hanem közelebben! Előbb a közelit, és pedig lehetőleg behatóan ismerjék meg a gyermekek s csak azután a távolit, de ezt már csak főbb vonásaiban“ stb. Ezekon kívül még számos szép és általánosan ismert elv helyességét bizonyitgatja, mikzek követésében szerzőt — vezérkönyve gyakorlati részében — nem tapasztaltam tündökölni. Pedig, mint a 17. lapon írja: „Mit ér a helyes ismeret, ha nem tudunk, vagy nem akarunk vele élni? Mit érnek a még oly tökéletes elvek is, ha nem alkalmazzuk őket?“

A III. osztály általános földrajzi tananyagát a következő czimek alatt közli: a) Lakóhelyismertetés, b) Környékismertetés, c) Vármegyéismertetés, d) Országismertetés, e) A földrész fogalma, f) A világ fogalma. Ez a minden paedagogus által ismert vázlat helyes. Csak az furcsa, hogy szerző ezt a miniszteri tanterv szerint véli megállapítani, illetőleg elfogadni; holott a miniszteri tantervben csak a lakóhely és környékismertetés van felvéve a III. osztály tananyagául.

A székes fővárosi népiskolák III. osztálya tananyagát, hónapokra boesztva, ezekben állapította meg: szeptember és október hónapokban a földrajzi alapfogalmakról tanít, november és decemberben a lakóhelyet ismerteti, január első felében Budapest határával foglalkozik, második felében pedig ismételtet, február hónapot Budapest környékének ismertetésére fordítja, márcziusban a megyét ismerteti, áprilisban a világ fogalmára vezeti tanítványait, májusban a lakóhely egén látható jelenségekről tanít és végül júniusban ismételtet.

E tananyagbeosztásban — miként látható — B. éppen azzal foglalkozik legkevesebbet, mi a tanulóknak legközelebbe esik — a lakóhelylyel. Pedig a 20. lapon ezt mondja: „A mit a gyermekkel nem szemléltethetünk, a mit a gyermek észlelési körében föl nem találhatunk: azt — a kezdő fokon — meilőznünk kell.“ A 17. lapon Rákóczy L. kézikönyvére ráolvassa, hogy a közelit lehetőleg behatóan, a távolit meg csak vonásaiban ismertessük. S csudálatos, ép ez elv szempontjából fölötte áll R. könyve a jelen műnek. Ha R. minden kerületet egyforma

terjedelemben tárgyalt, az még nem zárta ki, hogy a módszertan birtokában levő tanító saját kerületét tüzetesebben ne ismertette légyen.

(Vége következik.)

Volák Lajos

I R O D A L O M.

Kesergő szerelem címmel négy eredeti magyar dalt szerzett Juhay Antal főv. kartársunk. A dalok, melyeknek szövege is Juhay műve, énekhangra írták zongorakisérettel, és Senyei Ferencz főv. igazg. tanítónak vannak ajánlya. A csinos szerzemények ára 1 frt 20 kr. Kapható minden zeneműkereskedésben, valamint a szerzőnél (Bpest, VII. ker. Murányi-utcai el. isk.) Melegen ajánljuk zeneértő és kedvelő olvasóink figyelmébe.

Irodalmi dolgozatok (Vers és próza) cím alatt Decsy Géza, aradi képzőintézeti tanár, egy 9 ívré terjedő kötetet bocsátott közre, mely mint czíme is mutatja, verses és prózában írt dolgozatokat tartalmaz. A verses részben sok szép alkalmi költeményen kívül, több hangulatos költeményt találunk, melyek tartalma is megállják helyüket. A prózában írt dolgozatok tárczákból, tanügyi czikkekből és vegyesekből állanak. Különösen kiválóak közülök: A munka, Az is olakertekről és A társadalom és az iskola címűek. Hogy szerző a humoros témák iránt is mennyire fogékony, leginkább kitűnik »A tisztviselő« és »A bolha« című makámák ügyes kidolgozásából. — Könyve megjelenését örömmel üdvözöljük, s melegen ajánljuk kartársaink figyelmébe. Ára 1 frt. Kapható szerzőnél Aradon.

Utmutató a majolika- és porcellán-festészetben. Műkedvelők részére írta Ötvös Gyula. főv. tanító. E hézagpótló munka ismertetésére alkalmilag még visszatérünk. Egyelőre csak annyit jelzünk, hogy az ajánlásra méltó munka ára 80 kr. s kapható i. j. Nagel Otto könyvkereskedésében, továbbá Veszprémi Samunál (IV. Károly-u. 1. sz.) és szerzőnél. VII. Hársfa u. 24. sz. a.

V E G Y E S E K.

— **Meghívó.** A Mária Dorottya-egyesület igazgatósága e hó 10 én, pénteken d. u. 5 órakor IX. ker., Pipa-utca 33. sz. a. ülést tart. T á r g y a k: A vidéki szakosztályok alapszabályainak tárgyalása. — Az Otthonba felvételért folyamodó ügye. — A választmányi ülés napjainak meghatározása. — Jelentés az Otthonról, a tanítónők szakosztályáról, a pénztárról, a tudományos felolvasásokról és az elhelyező irodáról. — **Az elnökség.**

— **A képviselőház** közoktatási bizottságának utolsó ülésén tárgyalás alá vették Bánó József, Békés-Csab. képviselőjének, a népnevelés ügyére vonatkozó határozati javaslatát. Maga a javaslat így hangzik: »Utasítatik a közoktatási miniszter, miszerint tekintet nélkül Magyarország pénzügyi állapotára, de tekintettel a politikai helyzetre, a különböző vallásfelekezetre és nyelvekre, dolgozzon ki az egész ország területére kiterjedő oly közoktatási tervet, melynek hivatása kimutatni legrövidebb idő alatt, mily eszközökkel lehetne Magyarország közoktatását és közművelődését azon polczra emelni, mely teljesen megfelelné a nemzet saját hivatásának, valamint azon fontos misszióknak, mely őt a dualisztikus két államban és Európában megilleti.« — A megokolásban kifejtette aztán Bánó, hogy a nemzet nagy jövőjéről meg van győződve, ha minden téren, de különösen a népnevelés és művelődés tekintetében minden áldozatot meghozunk. Igen helyesen hangsúlyozta, hogy ha másképp nem, úgy nemzeti kölcsön útján kell a népnevelés szomorú sorsán segíteni. A millenniumot pedig ezer népiskola és ezer óvóintézet felállításával kellene megünnepelni. Javaslatá azonban, mint sok más üdvös szándék, hajótörést szenvedett. — Indamelllett őszinte örömiünknek adunk kifejezést a hazai népnevelés ügye iránti meleg érdeklődése felett, melylyel egyúttal jóvá tette azt a multkori — valószínűleg téves információión alapuló — nagyot mondását, hogy a tanfelügyelőket leginkább néptanítókból léptetik elő. Bár ugy lenne!

— **Némi felvilágosítással** tartozunk a »Népnevelő« cz. lap társunknak, mely a Népnevelők Bp. Egyesülete és a Budai Tanítóegylet által rendezendő farsangi tánczvigalmakat legutóbbi számában megemlítvén, megbotránkozni látszik azon, hogy egyesületünk hétlőn (?) és 10 frtos belépő jegyekkel rendező vigadóbeli bálját. Hát a hétlői nap bizony alkalmatlan, de gazdasági szempontból igen jó, kapván e napra a Vigadó termeit jóval lészállított áron. Az 5 és 10 frtos jegyek idegeneknek szólnak. Az egyesület tagjai olcsóbban tánczolhatnak, sőt a segédtanítók egészen ingyen is. Csak legyen, a ki igénybe vegye a kedvezményeket. — A budai tanító-egylet tánczvigalmára pedig megjegyzi, hogy az a segély-alap javára rendeztetik ugyan. Vajjon hát mi jobb célra rendezhetnék? Egyébként sohse búsuljon a jó Népnevelő. Szinte közmondásossá vált immár, hogy a tanítók multságain mindent inkább, csak tanítót nem látni. Hanem azért a jótékony célra mégis csak jut mindig valamicske. Ez pedig a tanítók műve ám, a mit tisztelni kell!

— **Lélekemelő ünnepély.** Az »Eötvös-alap országos tanítói egyesülete« f. é. február hó 2-án, VI. ker. Andrássy-úti állami felső leányiskola és polg. isk. tanítónő-képző-intézet dísztermében — báró Eötvös József emlékezetének tiszteletére és az 1848-ban alkotott népoktatási törvény 25. évfordulójának megünneplésére — közgyűlést tartott, melyen a fővárosi tanítószámszín-java volt jelen, s különösen nagyszámmal voltak a hölgyek. Az ünnepélyt a budai »Paedagogium« ifjúságának karéneke nyitotta meg, az elnöki megnyitót Zichy Antal tartotta; emlék-beszédet báró Eötvös Józsefről, Sebestyén Gyula mondott, Pósa Lajos pedig remek költeményt szavalt. Ezután a titkári jelentés következett az »Eötvös-alap« állapotáról s az »Eötvös-alap« jótéteményeire vonatkozó pályázat kihirdetése. Az elnöki zárszó után a budai »Paedagogium« ifjúságának karéneke rekesztette be a magasztos ünnepélyt.

— **A Népnevelők Bpesti Egyesületébe** 1893. január 1-jétől rendes tagokul beléptek: Szita Ida, Perviz Ottilia, Grabovicsky Leoné, Hoppé Vilmosné, Szladek Matild, Heim Rozina, Frey Sándor, Viola Lajos, Héczey Nándor, Biczó Daniel, Czike Imre, ifj. Szidánits Ferencz főt. tanítók. Kaufmann József hitoktató és Stenczinger Ferencz gyárvezető. — Üdvözljük őket körünkben, s kedvet, kitartást és lelkesedést kívánunk az egyesületben kifejtendő munkásságukhoz.

— **A Mária Dorottya egyesület** f. évi január hó 26-ikán rendezett estélyén König Gyula dr. tartott tetszésnyilvánításokkal kísért szellemes előadást a számok és játékokról. A mennyiségtudomány kedvelő hölgyekről emlékezett meg mindenképp, s nekik mindnyájanál azon tapasztalatra jut, hogy Amor és Hymen miatt hűtlenné válnak Mathesis ur iránt. Sok érdekes és tanulságos észrevétellel kísérte a számok fejlődése történetét. Beszélt a majom, holló és egyéb állatok számoló képességéről. Ezeken kívül a tárgyak számának első időjárás daczára a m. kir. tud. egyetem ásványföldtani terme egészen megtelt hallgató hölgyközönséggel. A legmelegebben ajánljuk e mindig csütörtök délután 5 $\frac{1}{2}$ órakor kezdődő felolvasásokat kartársaink figyelmébe.

— **Lapunk** mai száma — a felhalmozódott közlemények folytán, — negyedínyi terjedelemmel bővült.

SZERKESZTŐI UZENETEK.

J. M. Brassó. Köszönöm. A lényegét felhasználtam. — B. J. N. Becskerek. Sok sikere legyen mozgalmunknak. Más irányú támogatását remélhetem-e? — B. B. Kispest. A budapesti hiv. tantestületnek csak főt. tanítók lehetnek agjai. A Népnevelők Bpesti Egyesületének azonban vidéki kartársak is lehetnek tagjai, ha tagsági díj fejében évi 4 frtot fizetnek, melynek fejében az egyesület lapját, s egyéb kieszközölt s kieszközölnéi kedvezményeket kapnak — A küldött dolog pompás. Sajnálom, hogy erre a számra már elkésett. No, talán jövőre. — B. J. Karánsebes. A levelezőlapot kiadónknak adtam át.